

KOREPETITORIUS

Jūratė Litvinaitė

Istorijos

pasitikrinamieji testai

12 klasei

SVIESA

Turinys

Leidinio vadovė
Ingrida Navalinskienė

Pirmasis leidimas 2020

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose,
muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių
studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą
kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Jūratė Litvinaitė, 2020
© Leidykla „Šviesa“, 2020

ISBN 978-5-430-07067-0
ISSN 2669-0098

TRUMPAI APIE LEIDINĮ	4
UŽDUOČIŲ ATLIKIMO TAISYKLĖS IR PATARIMAI, KAIP TEISINGAI IR LENGVAI ATLIKTI EGZAMINO UŽDUOTIS	5
ISTORIJOS MOKYMO(SI) PASIEKIMŲ Į(SI)VERTINIMO UŽDUOTYS:	
Bandomasis egzaminas (1): istorijos kurso kartojimo užduotys	14
I užduočių paketas. Pasaulis tarp dviejų pasaulinių karų (tarpukario laikotarpis)	31
II užduočių paketas. Tarptautiniai santykiai XX a. 4 dešimtmetyje. Antrasis pasaulinis karas	51
III užduočių paketas. Šaltasis karas	71
IV užduočių paketas. Dabarties pasaulio raida	91
Bandomasis egzaminas (2): istorijos kurso kartojimo užduotys	113
12 klasės kurso pasiekimų diagrama	130
Bendrasis istorijos žodynas	131

PAVYZDŽIAI (paryškintas atsakymas teisingas)

Vytauto Didžiojo valdymo metais:

- A. Baudžiauninkams daugėjo prievolių.
- B. Mažėjo Ordino įtaka Lietuvos vidaus politikai.
- C. Vyko Lietuvos polonizacija.

D. Stiprėjo bajorijos vaidmuo ir įtaka valstybės gyvenime.

Demokratijos sąlygomis:

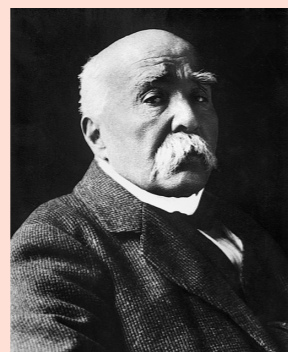
- A. Draudžiama balsuoti asmenims, atliekantiems bausmę kalėjime.
- B. Draudžiama publikuoti rasinę neapykantą skatinančius straipsnius.**
- C. Draudžiama viešinti informaciją apie valstybės vadovo veiklą be jo sutikimo.
- D. Draudžiama skelbti nepaprastą padėtį.

Klausimai, šalia kurių pateikti istorinių asmenybių portretai, ne visada prašo atpažinti istorinę asmenybę. Dažniausiai tokia užduotimi siekiama patikrinti, kaip mokinys išmano konkrečią istorinę situaciją.

PAVYZDYS

Šis asmuo Paryžiaus taikos konferencijoje:

- A. Atstovavo Rusijos interesams.
- B. Dalyvavo priimant pagrindinius konferencijos nutarimus.**
- C. Sprendė Lietuvos–Lenkijos valstybių sienų klausimą.
- D. Vadovavo Vokietijos ir Keturių tarybos deryboms.

Užduotyje nereikia atpažinti, kad paveiksle Žoržas Klemanso, svarbu suprasti, kad Paryžiaus taikos konferencijoje A, C, D punktuose išvardytos situacijos buvo neįmanomos, nes nei Rusija, nei Vokietija, nei Lietuva ten nebuvo atstovaujamos (bent jau nebuvo tariamasi su jų delegacijomis). Vadinasi, teisingas atsakymas B.

Kartais pateikiant istorinės asmenybės portretą siekiama patikrinti, kaip kandidatas supranta sąvoką.

PAVYZDYS

Šis asmuo:

- A. Šaukė luomų atstovų susirinkimus.
- B. Šaukė Katalikų bažnyčios susirinkimus.**
- C. Valdė imperiją.
- D. Vadovavo Stačiatikių bažnyčiai.

Paveiksle vaizduojamas popiežius – ryškiai matosi tiara, popiežiaus kepurė, simbolizuojanti absoliučią jo valdžią. Tad teisingas atsakymas – B.

DARBAS SU ŠALTINIAIS

Darbo su šaltiniais užduotyse dažniausiai pateikiami šaltinių blokai (4–6 šaltiniai). Viename bloke gali būti pateikti visų tipų šaltiniai, gali būti tik vieno tipo, pavyzdžiui, tik rašytiniai. Paprastai bloką sudaro įvairūs šaltiniai: rašytiniai, ikonografiniai, statistiniai, kartografiniai. Nesvarbu, kiek ir kokio tipo šaltinių pateikiama užduotyje, pirmiausia reikia su jais susipažinti. Peržiūrėjus šaltinį siūlome iš karto pasižymėti šią informaciją: apie ką šaltinis, kurį laikotarpį atspindi, kokio regiono ar šalies istoriją iliustruoja. Būtina atkreipti dėmesį į atskiras šaltinių detales, jas pasižymėti, išskirti. Tai ypač svarbu dirbant su ikonografiniais šaltiniais – juose būtina atkreipti dėmesį net į mažiausias detales, raides. Kiekvieno tipo šaltiniai turi savo nagrinėjimo specifiką.

Ikonografiniai šaltiniai

Kai kurie ikonografiniai šaltiniai būna paprasti, iliustruoja tik vieną objektą. Pavyzdžiui, paveiksle matome gotikinę Kelno katedrą.

Atpažinę, kad paveiksle gotikinė katedra, prie šaltinio pažymime: *Viduramžiai, Europa, katedra*, t. y. pasižymime istorinį laikotarpį, vietą ir kas vaizduojama.

Sudėtingiau nagrinėti šaltinius, kuriuose pavaizduotos kelios figūros arba veiksmas. Pavyzdžiui, šioje iliustracijoje Kristus nurodo dvasininkams, kilmingiesiems ir valstiečiams jų pareigas visuomenėje: melstis, gintis, dirbti.

Norint nustatyti, kad paveiksle vaizduojama viduramžių Europos luominė visuomenė, reikia atidžiai apžiūrėti paveikslo detales: žmonių aprangą, darbo įrankius, atributiką.

Nagrinėjant karikatūras svarbu perprasti alegorijas, atsekti perkeltinę prasmę.

PAVYZDYS

Karikatūra atspindi:

- A. Ašies valstybių susitarimus.
- B. Niurnbergo proceso baigiamuosius nutarimus.
- C. Plieno paktą.
- D. Teherano konferencijos susitarimus.**

Norint suprasti karikatūrą, reikia atpažinti simbolius – vėliavas ant rankogalių, personažą (Hitlerį). Išsiaiškinius detales prasmė tampa aiški – tinka atsakymas D, nes būtent Teherane buvo susitarta imtis bendrų veiksmų Hitleriui (Vokietijai) pribaugti.

Rašytiniai šaltiniai

Kartais rašytiniai šaltiniai būna ilgi, juose gausu informacijos, kai kada ir nereikalingų žodžių. Tai ypač būdinga viduramžių istorijai iliustruojantiems pirminiams šaltiniams. Susipažįstant su tokiais šaltiniais rekomenduojama juos sutrumpinti, sukonspektuoti, t. y. pabraukti veiksmus, tarinius, aplinkybes.

PAVYZDŽIAI

Paprastesnis šaltinis:

Apie parapinių mokyklų padėtį

Vabalninkas, 1782

Mokykla <...> yra pastatyta <...> kunigo lėšomis 1777 metais. Mokytojas Motiejus Karpavičius – tinkamas, mandagus, pusėtino būdo. Neblogai maitinamas klebonijoje, jokios algos negauna, išskyrus tai, ką tėvai iš malonės duoda už mokymą. Praėjusiais metais buvo 40 moksleivių.

Perskaite šaltinį pasižymime, kad šaltinis parašytas XVIII a., Apšvietos laikotarpiu, Lietuvoje (Abiejų Tautų Respublikoje), yra apie mokyklas.

Sudėtingesnis šaltinis:

Iš franko Einhardo raštų

Nebuvo frankų liaudžiai ilgesnio, žiauresnio ir sunkesnio karo, negu karas su saksais. Nes saksai, kaip beveik visos tautos, gyvenančios Vokietijoje, iš prigimties žiaurūs, pasidavę demonui tarnai, mūsų tikybos priešininkai, nelaiškė gėda paniekinti ir nusikalsti Dievo ir žmonių įstatymams.

Sunku suskaičiuoti, kiek sykių jie buvo nugalėti ir pasiduodavo mūsų valdovo malonei, žadėjo vykdyti visus jo įsakymus, nedelsdami duodavo visus jo reikalaujamus įkaitus, priimdavo pas juos siunčiamus pasiuntinius; ne kartą taip buvo sutramdyti ir numalšinti, jog netgi žadėjo liautis tarnauti demonams ir priimti krikščionių tikėjimą. Bet kaip kartais jie būdavo pasiryžę visa tai ištesėti, lygiai taip visada būdavo linkę ir pažeidinėti.

Šį šaltinį būtina trumpinti, pasibraukiant svarbiausius žodžius. Sutrumpinus šaltinį paaiškėja pagrindinė jo mintis – frankai kariauja su saksais, kad pastarieji krikštytųsi ir paklustų. Frankai laimi, nors saksai dar ilgai priešinasi. Nustatome, kad tai ankstyvieji viduramžiai, Frankų valstybė.

Statistika

Nagrinėdami statistinius šaltinius ne tik nustatome bendrąją informaciją, bet ir pažymime statistikoje atspindėtas tendencijas. Lengviausia tai padaryti prie duomenų brėžiant rodykles, kurios vaizduoja, kaip keičiasi – kyla ar krinta – rodikliai.

METAI	Išparceliuota (ha)	Išskirstyta į viensėdžius (ha)	Iš viso sutvarkyta (ha)
1922	11 610 ↑	80 332	91 942 ↑
1923	81 695	40 469 ↓	122 164
1924	141 886	27 193 ↓	169 079
1926	↓ 98 916	↑ 75 986	174 902

Peržiūrėję lentelę nustatome ir pažymime, kad joje nagrinėjamas tarpukario (XX a. 3 deš.) Lietuvos žemės ūkis, tiksliau – žemės reforma.

Kartografiniai šaltiniai

Šio tipo šaltiniai kelia daugiausia rūpesčių. Taip yra dėl to, kad laikui bėgant keitėsi valstybių sienos, todėl jas būna sunku atpažinti.

Pradedant nagrinėti Europos žemėlapių rekomenduojame jame susirasti Lietuvą ir atsižvelgti į šiuos patarimus:

1. Jeigu Rytinėje Baltijos pakrantėje dar nėra valstybių, vadinasi, žemėlapis atspindi laikus iki XIII a.
2. Jeigu žemėlapyje jau yra Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, žemėlapis atspindi laikus nuo XIII a. pabaigos iki 1569 m.
3. Jeigu žemėlapyje matome Abiejų Tautų Respubliką, žemėlapyje atspindėtas laikotarpis nuo 1569 m. iki 1795 m.
4. Jeigu Lietuva ištirpusi Rusijos imperijos sudėtyje, žemėlapis atspindi laikotarpį iki Pirmojo pasaulinio karo.
5. Lietuva tarpukariu neturi Vilniaus krašto.
6. Lietuva SSRS sudėtyje yra su Klaipėdos kraštu, Rusijos imperijos sudėtyje – be Klaipėdos krašto.
7. Dabartinės Lietuvos, palyginti su tarpukario laikotarpiu, teritorija yra didesnė; Lietuvos Respublika turi keturis teritorinius kaimynus. Tarpukariu Lietuva turėjo tris teritorinius kaimynus.

Europos laikotarpius padeda nustatyti ir Vokietijos sienų kaita. Kiekvienas Vokietijos istorijos laikotarpis aiškiai atsispindi žemėlapiuose jau nuo Šventosios Romos imperijos istorijos laikų.

Kitų kraštų žemėlapių per egzaminą praktiškai nebūna pateikta. Tačiau programoje yra numatyta, kad mokiniai turi gerai žinoti Didžiųjų geografinių atradimų žemėlapi, Sovietų Sąjungos (apėmė dalį Azijos) žemėlapi.

Kai nustatoma kiekvieno šaltinio svarbiausia informacija, pradedama atsakinėti į klausimus. Vieni klausimai tikrina žinias, kiti – gebėjimus. Bet kuriuo atveju pirmiausia reikia teisingai suprasti klausimą, pasakui – tinkamai į jį atsakyti. Visus užduotyse esančius klausimus galima suskirstyti į tam tikras grupes, kurių kiekviena turi tam tikras taisykles, kiekvienai galima pritaikyti tam tikras rekomendacijas.

<p>Žemesnieji gebėjimai – žinios ir supratimas. Klausimai dažnai formuluojami šiais žodžiais:</p>	<p>Aukštesnieji gebėjimai – taikymas, analizė, sintezė, vertinimas. Klausimai dažnai formuluojami šiais žodžiais:</p>
<p>Apibrėžti – nusakyti sąvokos turinį, parodyti reiškinio ribas. Apibūdinti – nusakyti įvykių, reiškinių, procesų būdingus bruožus. Aprašyti – raštu ar žodžiu pavaizduoti įvykio, reiškinio, proceso ypatybes. Atpažinti – pažinti iš kokių nors ženklų, atskirti iš požymių, nustatyti tapatybę ar priklausymą kam nors. Iliustruoti – pateikti pavyzdžių apie nagrinėjamą įvykį, reiškinį, procesą. Nurodyti – nusakyti istorinio įvykio, reiškinio vietą, laiką, kryptį, būdingus bruožus. Nustatyti – remiantis informacijos analize pateikti atsakymą, jį patvirtinti faktais. Paaiškinti – nusakyti esminius istorinio įvykio, reiškinio ar proceso bruožus, pateikti priežastis ir padarinius.</p>	<p>Analizuoti – išskaidyti į atskiras sudėtines dalis; smulkiai, išsamiai, atidžiai ką nors nagrinėti. Apibendrinti – padaryti išvadą iš atskirų atvejų, faktų; suteikti bendros reikšmės. Atskirti – atrinkti, atmetant tai, kas netinka. Daryti išvadą – priimti sprendimą, padarytą remiantis kitais sprendimais. Interpretuoti – naudojantis tuo, kas duota, žinoma, pateikti savo paaiškinimą. Įrodyti – patvirtinti, atskleisti, argumentais pagrįsti tiesą, tikrumą. Nagrinėti – remiantis pateikta informacija, schema, apsvarstyti priežastis, eigą, rezultatus, pateikti savo išvadas. Pagrįsti – pateikti įrodymą, kuris pateisina, patvirtina pateiktą atsakymą ar išvadą. Palyginti – sugretinant įvykius, reiškinius, nurodyti jų panašumus ir skirtumus. Parinkti – sugrupuoti panašius dalykus, juos priskirti prie vienos grupės. Suformuluoti – trumpai (aiškiai) ir tiksliai nusakyti. Sukurti – padaryti ką nors nauja turinio ar formos prasme. Susieti – remiantis tam tikrais požymiais, įvykius, reiškinius, procesus jungti į giminingas grupes, visumą, nustatyti reiškinių tarpusavio ryšius. Taikyti – panaudoti įgytus gebėjimus naujose situacijose. Vertinti – pateikti argumentuotą nuomonę apie reiškinį sukeltas priežastis, padarinius; nustatyti jų reikšmę visuomenės raidai, kaitai.</p>

Klausimai apie laiką

Atsakant į klausimus apie laiką labai svarbu atkreipti dėmesį, ko konkrečiai klausama. Jeigu prašoma įvardyti kurį nors istorijos laikotarpį, pavyzdžiui, tam tikrą Lietuvos istorijos laikotarpį, būtina jį ir nurodyti (žr. žodyną p. 131); jeigu reikia nurodyti datą – amžių, metus, dešimtmetį, svarbu nurodyti tai, ko klausama: jeigu prašoma nurodyti metus, tai būtina nurodyti metus, jeigu reikia nurodyti dešimtmetį, tai būtina nurodyti dešimtmetį. Dažnai kandidatai galvoja, kad, pavyzdžiui, nurodant metus, nors klausime prašoma nurodyti amžių, jie pagerins egzamino rezultatus. Tačiau jie klysta, nes vertintojas vis tiek rašys tik tiek balų, kiek yra numatyta. Be to, rašydamas metus, o ne amžių, kai yra to prašomas, kandidatas demonstruoja, kad nesupranta sąvokos *amžius*, nemoka metų paversti amžiumi, taigi neturi elementaraus istorinio išsilavinimo. Kai yra pateikiamas klausimas *kada*, kandidatui paliekama teisė pasirinkti, kaip nurodyti laiką (datą, laikotarpį).

Klausimai apie veiksmo vietą

Kai pateikiami klausimai, kuriuose prašoma nurodyti, *kurioje šalyje, kuriame mieste, kuriame regione* ir pan. vyksta veiksmas, kandidatas privalo nurodyti tiksliai taip, kaip prašoma. Jis negali, paprašytas nurodyti regioną, nurodyti šalį ar žemyną. Kai yra pateikiamas klausimas *kur vyko veiksmas*, kandidatas gali nurodyti bet kokio mastelio geografinį objektą – miestą, šalį ar regioną. Kai prašoma įvardyti teritoriją, kandidatas gali nurodyti tos teritorijos tradicinį pavadinimą, pavyzdžiui, Žemaitija, Saksonija, Prūsija, arba įvardyti teritorijos geografinę padėtį – Šiaurės Rytų Lietuva, Pietryčių Italija, Vakarų Prūsija ir pan.

Klausimai apie istorines asmenybes

Klausimuose, kuriuose prašoma nurodyti ar įvardyti asmenybę, paaiškinti, kas ji buvo, reikia ne tik nurodyti asmens pavardę. Būtina pateikti svarbiausius duomenis: kokias pareigas, kokioje šalyje užėmė minimas asmuo, ir asmens pavardę.

Pavyzdys

<i>Kas yra šaltinio autorius?</i>	SSRS vadovas Josifas Stalinas.
<i>Kokias pareigas užėmė šaltinyje paminėtas asmuo?</i>	SSRS vadovo (nepakanka nurodyti tik <i>vadovo</i>).
<i>Kas buvo šaltinyje minimas Josifas Stalinas?</i>	SSRS vadovas.

Klausimai, kurie reikalauja atsakymą pagrįsti šaltinio informacija

Dažniausiai šie klausimai formuluojami taip:

- Remdamiesi šaltiniu paaiškinkite ...*
- Pagal šaltinį atsakykite ...*
- Atsakymą pagrįskite šaltinio (šaltinių) informacija ...*

Šiais klausimais tikrinama, kaip kandidatas geba dirbti su šaltiniais. Atsakant į šiuos klausimus būtina tiesiogiai pasinaudoti šaltinių informacija. Jeigu tai rašytinis šaltinis, atsakant į klausimą reikėtų pateikti citatą. Jeigu užduotyje rašoma *remdamiesi A ir C šaltiniais*, privaloma pateikti atsakymą, kuriame atsispindėtų informacija iš abiejų šaltinių. Toks atsakymas tvarkingai užrašomas taip:

Pagal A šaltinį ... (pateikiama reikalinga citata iš šaltinio arba savais žodžiais perteikiama reikiama šaltinio informacija). *Pagal C šaltinį ...* (pateikiama reikalinga citata iš to šaltinio arba savais žodžiais perteikiama reikiama šaltinio informacija).

Jeigu užduotyje rašoma *remdamiesi pateiktais šaltiniais*, tai turėtumėme pasirėmti visais arba bent didesne dalimi pateiktų šaltinių.

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia palyginti šaltinius: rasti skirtumus ir panašumus

Norėdami ką nors palyginti pirmiausia nusistatome kriterijus, pagal kuriuos lyginsime. Tarkim, jeigu prašoma palyginti dvi istorines asmenybes, galime lyginti jų pažiūras, įsitikinimus, elgesį per įvairias situacijas, priimtus sprendimus.

Jeigu siekiame nurodyti lyginamų objektų panašumus, sakinį formuluojame taip:

- A objektas, kaip ir B objektas, yra ...*
- Tiek A, tiek B objektas ...*
- Abu objektai ...*

Jei norime parodyti lyginamų objektų skirtumus, sakinį formuluojame šitaip:

- A objektas, priešingai negu ...*
- A objektas yra toks, o B objektas – kitoks ...*

Jeigu lyginami objektai turi ir panašumų, ir skirtumų, juos nurodome iš eilės: pirma nurodome panašumus, paskui skirtumus (galima ir atvirkščiai) pagal aukščiau pateiktas taisykles.

Jeigu palyginti prašoma remiantis šaltinių informacija, atsakydami galime naudotis šaltinių citatomis. Kartais prašoma tik nurodyti, kuriuose šaltiniuose nuomonė, vertinimai sutampa, kuriuose ji yra priešinga.

Tada atsakant pakanka nurodyti, kad

A ir B šaltiniuose nuomonės (vertinimai) sutampa.

A šaltinyje nuomonė priešinga B šaltinyje pateiktai nuomonei.

A šaltinis vertina taip ..., o B šaltinis vertina kitaip ...

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia nurodyti sąsajas

Klausimuose, į kuriuos atsakant reikia nurodyti, kuo susiję šaltiniuose minimi objektai, neprašoma nurodyti, kuo tie objektai panašūs. Tai nėra klausimai, į kuriuos atsakant reikia palyginti šaltinius: rasti skirtumus ir panašumus.

Tarkim, jeigu klausime prašoma nurodyti, kaip yra susiję asmenys, negalima pasakyti, kad jie abu, pavyzdžiui, buvo imperatoriai, filosofai ar menininkai. Reikia nurodyti konkrečius juos siejančius ryšius, kaip antai – jie bendradarbiavo, kariavo, vienas iš kito ką nors perėmė, buvo vienas kito sekėjai, buvo tos pačios grupuotės nariai ir pan.

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia išskirti požymį ar požymius, priežastis ar padarinius, rezultatus ir pan.

Atsakant į klausimus, kuriuose prašoma išskirti vieną ar kelis nagrinėjamo objekto požymius, savybes, bruožus, svarbu vartoti konkrečias istorines sąvokas, mokslo kalboje vartojamus žodžius. Istorijos mokslas nepripažįsta tokių paaiškinimų, kaip *blogas, geras, didelis, žiaurus, švelnus, abejingas* ir pan.

Jeigu prašoma išskirti vieną požymį, užtenka jį nurodyti, trumpai paaiškinant. Jeigu prašoma išskirti du ar daugiau požymių, savybių, būtina juos pateikti numeruojant arba kitaip atskiriant. Pavyzdžiui:

- pirmas požymis
- antras požymis
- trečias požymis

Jeigu prašoma požymius ne tik išskirti, bet ir surūšiuoti, būtina aiškiai tai padaryti. Tarkim, prašoma nurodyti teigiamus ir neigiamus padarinius. Tad prieš vardijant svarbu nurodyti:

Teigiami:

Neigiami:

Kartais prašoma vieną pasirinktą požymį ar savybę paaiškinti. Paaiškinimas pateikiamas išvardijus visus požymius, pakartotinai parašius, kurį požymį ar savybę aiškiname. Tarkim, jūs parašėte:

1 savybė

2 savybė

3 savybė

1 savybė: ... paaiškinimas

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia įvertinti informaciją

Klausimuose, į kuriuos atsakant reikia įvertinti pateiktą informaciją, ne visada klausiama jūsų nuomonės. Kai klausiama jūsų nuomonės, klausimas taip ir formuluojamas: *Kokia jūsų nuomonė ...; Kaip, jūsų nuomone, ...; Kas, anot jūsų, ...; Kaip jūs vertinate ...; Pateikite savo vertinimą (supratimą, nuomonę)* ir pan. Klausimuose, kuriuose rašoma tiesiog *įvertinkite*, prašoma, kad jūs nustatytumėte nagrinėjamo šaltinio ar šaltiniuose išdėstytų pozicijų pobūdį ir pateiktumėte objekto vertinimą vienu žodžiu, paskui paaiškindami šį vertinimą:

Pavyzdžiui, vertinimas gali būti pateikiamas šiais žodžiais:

Palankus (nepalankus)

Objektyvus (subjektyvus)

Šališkas (nešališkas)

Pritariantis (nepritariantis)

Ir po šių žodžių išdėstomas paaiškinimas, paremtas citata, savais žodžiais pagal šaltinio informaciją. Iš paaiškinimo turi būti aišku, kodėl jūs pasirinkote tokį, o ne kitokį įvertinimą.

Kai klausime prašoma pateikti kurio nors šaltiniuose minimo asmens vertinimus, būtina ir pateikti to asmens nuomonę, net jeigu ji nesutampa su jūsų. Pavyzdžiui, klausimų *Kaip A šaltinio autorius vertina ...? Kaip A šaltinyje minimas asmuo vertina ...?* atsakymai būtinai turi būti paremti šaltinių informacija. Atsakymas formuluojamas tokia pačia tvarka, kaip ir klausimų, kuriuose prašoma pateikti jūsų vertinimą, tik šiuo atveju pateikiamas nurodyto asmens vertinimas.

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia paaiškinti

Į šio tipo klausimus reikia atsakyti išsamiai, atskleidžiant savo supratimą ir žinias. Perskaitęs atsakymą net su tema nesusipažinęs žmogus turi suvokti, ką jūs norėjote paaiškinti. Jeigu prašoma paaiškinti remiantis šaltinio informacija, tai būtina ja ir pasiremti – tinka citata ar savais žodžiais perteikta šaltinio teksto reikiama mintis. Jeigu prašoma pateikti šaltiniuose minimo asmens (ar šaltinio autoriaus) supratimą apie nagrinėjamą problemą, būtina atsakyti pagal pateikto šaltinio informaciją. Tokiais atvejais sakinyse formuluojamas vartojant pasakymus, kaip antai *anot autoriaus, šio asmens nuomone, autorius teigia* ir pan.

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia argumentuoti

Atsakant į šiuos klausimus svarbu gerai suvokti žodžio *argumentas* reikšmę. Argumentuodami savo atsakymą turite pateikti neginčijamų, aiškių ir akivaizdžių įrodymų, įtikinančių, kad jūsų atsakymas yra teisingas. Kartais prašoma pagrįsti jūsų pateiktus paaiškinimus, teiginius, kartais prašoma argumentuotai paaiškinti šaltiniuose pateiktus teiginius arba paaiškinimus. Bet kuriuo atveju argumentai išdėstomi trumpai ir glaustai.

Klausimai, į kuriuos atsakant reikia padaryti išvadą

Atsakant į klausimus, kuriuose prašoma padaryti išvadą, svarbu, kad pateiktumėte jums pateiktos informacijos apibendrintą supratimą. Tai yra, naudodamiesi šaltinių medžiaga, savo atsakymais ir žiniomis, pateiktumėte kelis sprendimus. Išvados turi būti aiškios, glaustos, suprantamos. Jeigu prašoma padaryti vieną išvadą, galite sakinį formuluoti taip:

Šaltinyje teigiama, kad ..., vadinasi, galima padaryti išvadą, kad ...

Jeigu prašoma padaryti dvi ar daugiau išvadų, rekomenduojama jas sunumeruoti. Pravartu išvadą pagrįsti šaltinių informacija.